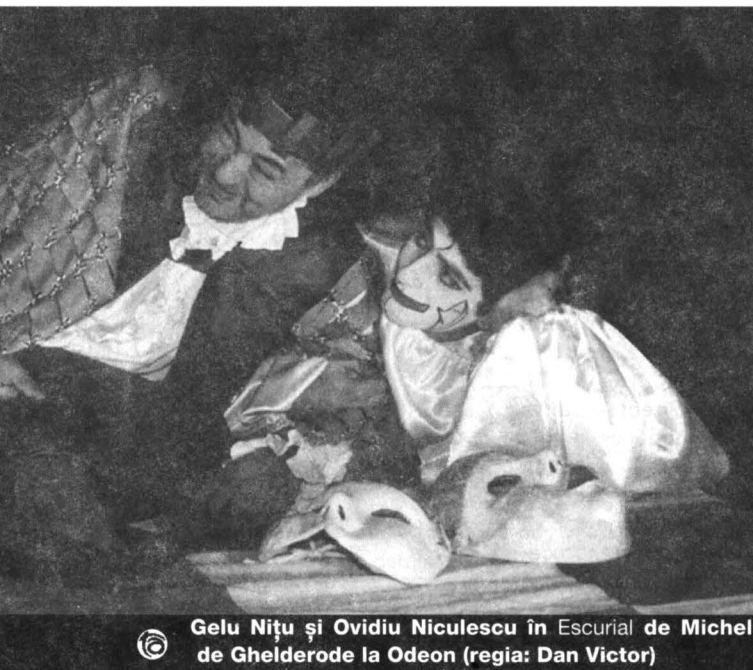

ÎNSEMĂNĂRI CONTRADICTORII Despre comedie

La porțile celor care râd vine norocul.
(Proverb japonez)

Gelu Nițu și Ovidiu Niculescu în *Escorial* de Michel de Ghelderode la Odeon (regia: Dan Victor)

□ Ai face loc în trupa ta și unui actor experimentat?

Lui Gelu Nițu, de pildă, excelent în *Escorial*...

■ Cu Gelu Nițu am lucrat extraordinar. Este ca o mină de aur cu multe filoane nedescoperite încă. Depinde, cred, de o șansă, de un regizor, poate de mine... Pe Gelu l-am admirat din prima clipă. Gelu știe să asculte, nu știe să zică nu, nu vine la repetiție în costumul de stradă și este în permanentă luptă cu sine. A fost o lecție și o mare bucurie să lucrez cu el și sper să-i ofer, într-un timp relativ scurt, o partitură pe măsura puterilor pe care le posedă.

□ Ai abordat, în *Escorial*, un domeniu dificil al teatrului: masca și bufonul. Cât de grăitoare pot fi ele pentru publicul de astăzi?

■ Mă găsesc parcă mai limpede într-o asemenea formulă, și dintr-o dorință de deschidere mai mare în dialogul cu publicul. Eu sunt un mare visător și nu cred că mă voi transforma (proiectul meu la Laboratorul Grotowski s-a numit „Visul”). Visul meu este să realizez un studio unde să lucrez pe posibile formule de teatru în teatru, să inițiez un real dialog cu omul care participă la acest act...

□ Te-ai visat vreodată ca regizor al unui spectacol de poezie? Puțin sunt ispitit astăzi de acest gen...

■ Un spectacol de poezie... da, dar așa cum îl văd eu. Am chiar un scenariu, o îmbinare între dansul contemporan și poezia suprarealistă românească din perioada interbelică, și sper să-l pot realiza, la un moment dat, într-un teatru.

ANDREEA COTORCEANU

P.S. Purtat de aceeași „mare pasiune”, Dan Victor a susținut, cu ocazia Centenarului nașterii lui Tristan Tzara, celebrat de Muzeul Literaturii Române, un „antispectacol”, intitulat „Cabaret Voltaire”, împreună cu o echipă de colegi, studenți și absolvenți de actorie. S-ar părea că primul pas spre împlinirea înnoitoarelor sale „visuri” a fost, astfel, făcut...

● Un articol intitulat „Dincolo de râs”, apărut recent în paginile unui ziar „de tranziție”, observă, cu plăcută surprindere, un fenomen teatral pe cât de bizar, pe atât de frecvent în ultima vreme.

E vorba despre un spectacol cu o celebră comedie, supusă deseori la grele încercări, în care, spre satisfacția intelectuală a cronicarului, actorii „par să facă tot ce se poate ca nu cumva să provoace râsul” (!). Într-un decor în care nu se întrevide – la propriu – nici o ieșire, simpaticul comentator descifrează, ad litteram, sensul unei afirmații a lui Eugen Ionescu și anume că: „neoferind nici o ieșire, comicul este mai dezesperant decât tragicul”.

Nu știu cât de dezesperant este spectacolul cu această comedie, „care nu vrea să placă ci să agaseze și să irite”, dar criteriile axiologice ale cronicarului sunt pe cât de comice pe-atât de dezesperante.

● Dacă la o tragedie, acum, la sfârșit de mileniu, nimeni nu se mai simte zguduit de emoție și totuși la final spectatorii se plâng că nu au fost făcuți să plângă, înseamnă că ne aflăm în pragul unor mari răsturnări; comedia va înlocui tragedia și invers. Aștept deci ziua când vom plânge în hohote la o vioasă farsă sau vom râde dezlănțuit ori cel puțin vom zâmbi cinic la o cumplită tragedie.

Din punct de vedere fiziologic se pare că spectatorul satisfăcut nu va avea nimic de revendicat; singurul său efort va fi doar să-și inverseze reflexele!

● Cu ani în urmă, reproșându-i-se cultivarea unui repertoriu violent, „la limita morbidului”, Patrice Chéreau a replicat că ar fi încântat să monteze Feydeau, dar, din păcate, „este mult mai complicat să provoci râsul decât să fii grav”.

Dezarmantă sinceritate a unui mare artist, care nu și-a putut permite să transforme neputința în virtute, necum s-o mai și conceptualizeze.

● Strălucirea comediei constă nu numai în cantitatea hohotelor de râs pe cap de spectator, ci în primul rând în calitatea acestora.

Uneori, din naivitate, calitatea umorului e confundată cu gravitatea, care în comedie se cere a fi implicită. Explicând-o – prin limbajul specific artei spectacolului – izbutim nu transfigurarea comicului, ci pulverizarea sa. Un spectacol de comedie lipsit de duh își va da foarte repede duhul!

● Părerea generală este că ar fi mai dificil de jucat comedie decât tragedie; în acest sens, Sir Michael Redgrave citează o formulă a lui Garrick, care spunea că, pentru a reuși în tragedie, actorul trebuie să reușească mai întâi în comedie. Cu alte cuvinte, un actor incapabil să stârnească un zâmbet se va dovedi la fel de incapabil să provoace o emoție. De aici se poate deduce că școala comediei ar trebui să stea la baza deprinderii artei actorului. Mai mult decât atât, convingerea mea este că inițierea în tainele acestei arte trebuie începută cu abordarea comediei bufe, redescoperind în viitorul actor zonele uitate ale copilăriei.

Mă tem că modernitatea în arta actorului nu începe cu Stanislavski, ci, poate, cine știe, cu Mack Sennett!

● „Singura problemă a teatrului este succesul!” Această formulă a lui Jouvet nu face decât să sublinieze normalitatea. Un spectacol trebuie să placă, nicidecum să te scoată din sărite. Numai că atunci când – Doamne ferește – spectacolul se bucură de adeziunea unui public larg, el este catalogat cu suficiență „culinar” și, în consecință, devorat cu fulgi cu tot.

Indivizi posaci, lipsiți de cel de-al șaselea simț – simțul umorului –, condamnă din principiu orice comedie, calificând-o „literatură de consum”.

Dar, după cum remarcă la un moment dat Dumitru Solomon („România literară”, nr. 9 din 26 februarie 1987), „literatură de consum” e un termen relativ (și nu neapărat un semn valoric); lărgind puțin sfera, și Dostoievski a scris – în raport cu, să zicem, Hegel – „literatură de consum”.

Paradoxal, printre inamicii unei așa-zise „literaturi de consum” se află și numeroși partizani ai unei „societăți de consum”!

VALERIU MOISESCU